

Käräjäoikeuden lautamiesten valinta toimikaudelle 2025 - 2029

KHALL 02.06.2025
88/00.00.01.01/2025

Valmistelija Hallintojohtaja Antti Kinnunen, antti.kinnunen@juva.fi p. 0400 121 261

Päätösesitys Kunnanjohtaja Mervi Simoska:
Kunnanhallitus esittää kunnanvaltuustolle, että se valitsee kaksi lautamiestä Etelä-Savon käräjäoikeuteen kunnanvaltuuston toimikaudeksi.

Päätös

Selostus Käräjäoikeuden lautamiehistä annetun lain (675/2026) 4 §:n mukaan käräjäoikeuden lautamiesten lukumäärän vahvistaa Tuomioistuinvirasto. Jos käräjäoikeuden tuomiopiiriin kuuluu useampia kuntia, Tuomioistuinvirasto vahvistaa kunkin kunnan alueelta valittavien lautamiesten lukumäärän ensisijaisesti kuntien henkikirjoitettujen asukkaiden lukumäärän suhteessa.

Lautamieslain 4 §:n mukaan kunnanvaltuusto valitsee lautamiehen kunnanvaltuuston toimikautta vastaavaksi ajaksi. Nykyisten lautamiesten toimikausi päättyy, kun kunnanvaltuustot ovat valinneet uudet lautamiehet ja valinnat ovat tulleet lainvoimaisiksi.

Tuomioistuinviraston on päättänyt 20.5.2025 TIV/303/2021 lautamiesten lukumäärän vahvistamisesta. Juvan kunnasta valittavien lautamiesten määrä on 2. Etelä-Savon käräjäoikeuden alueella lautamiesten määrä laskee yhdellä 33:een.

Etelä-Savon käräjäoikeus on kirjeellään 21.5.2025 ESKO/299/2025 pyytänyt ilmoittamaan lautamiesten valinnasta 31.7.2025 mennessä.

Lautamieslain 2 §:n mukaan lautamiehen tulee olla käräjäoikeuden tuomiopiiriin kuuluvassa kunnassa asuva Suomen kansalainen, joka ei ole konkurssissa, jonka toimintakelpoisuutta ei ole rajoitettu ja jota on pidettävä sopivana toimimaan lautamiehenä.

Lautamieheksi ei saa valita henkilöä, joka on alle 25-vuotias tai joka on täyttänyt 65 vuotta. Lautamiehenä ei saa olla henkilö, jolla on virka yleisessä tuomioistuimessa tai Rikosseuraamuslaitoksessa taikka joka virassaan suorittaa ulosottotehtäviä, rikoksen esitutkintaa taikka tulli- tai poliisivalvontaa, eikä myöskään syyttäjää, asianajajaa taikka muu ammatikseen asianajoa harjoittava henkilö.

Lain 4 §:n 4 momentissa säädetään lisäksi, että lautamiesten tulee

mahdollisimman tasapuolisesti edustaa kunnan väestön ikä-, elinkeino-, sukupuoli- ja kielijakautumaa.

Tuomioistuinvirasto on edellä mainitun päätöksen lähetekirjelmässään kiinnittänyt valtuustoryhmien ja lautamiesehdokkaiden huomiota Tuomioistuinviraston päätöksessä on kiinnitetty huomiota edelleen ajankohtaisiin perustuslakivaliokunnan mietinnössä (PeVM 3/96) esille tulleisiin seikkoihin liittyen lautamiesjärjestelmään.

Lautamiesten valinnassa tulee korostaa lautamiehen tuomarintehtävää. Lautamies ei ole poliittisella valtakirjalla toimiva kunnallinen luottamushenkilö, vaan hänen tulee olla riippumaton. Valtuustoryhmillä on tämän suhteen erityinen vastuu. Sama koskee sitä, että lautamiehiksi valittavat ovat valmiita toimimaan tehtävässään koko kauden. Käräjäoikeus tarkistaa suostumuksella lautamiehiksi valittujen rikosrekisteritiedot. Lautamiesten tulee myös antaa sidonnaisuusilmoitus.

Lautamiestehtävän luonteesta on todettu, että tehtävää ei voida pitää kunnallisena luottamustehtävänä, vaikka valtuusto valitsee lautamiehet. Perustuslain mukaan tuomiovaltaa käyttävät itsenäiset ja riippumattomat tuomioistuimet. Lautamiehet, joilla on yksilöllinen äänioikeus, ovat tuomioistuimen jäseniä ja toimivat tuomarin vastuulla. Näin ollen tehtävä on pikemminkin valtiollinen luottamustehtävä, jonka hoitamisesta maksettavat kustannukset (istutuspalkkio, ansionmenetykskorvaus ja matkakustannukset) suoritetaan valtion varoista. Puolueiden ei pidä vaatia lautamiehiksi valittavilta sitoumuksia ns. puolueveron maksamisesta istutuspalkkiostaan.

Tuomioistuinvirasto on lisäksi kiinnittänyt huomiota esteellisyyskysymyksiin. Vakiintunut periaate on, että tuomioistuimen on paitsi oltava puolueeton myös näytettävä puolueettomalta.

Käytännön kokemukset ovat osoittaneet, että esteellisyyskysymykset ovat usein ajankohtaisia erityisesti silloin, kun lautamiehinä on esimerkiksi kunnanhallituksen tai kuntayhtymän hallituksen jäseniä. Tuomioistuinviraston näkemyksen mukaan merkittävässä asemassa olevien kunnallisten luottamushenkilöiden tai kansanedustajien valitsemiseen lautamiehiksi tulisi suhtautua pidättyvästi.